

S O K F É L E.

59. Szám.

Béts. Julius 23-dikán. (7)

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

J u l i u s.

20 Jul. — 1372 III Albert rendelete, hogy a' Bétsi kortsmárosok egyenlő mértékkel éljenek.

21 Jul. — 1456. Ditső emlékeztető Hunyadyknak, hazánk legnagyobb fiának, utolsó győzedelme Belgrádnál. — 1540 † Szász Sebesben Zápolya János, ki az egész kárán ragyogni kívánván hazájának omladékain, építtette fel fenytelen királyi székét. — 1627. Széchy Borbála hazánk hős leányának testvére eljegyeztetik 13 esztendőskorában Gróf Thurzó Ádámnak. — 1773. XIV Clemens Pápa eltörli a' Jesuitákat a' nélkül hogy a' Cardinálokkal tanátskozott volna. Bulla: Dominus ac redemptor etc. — 1566. Soliman Magyar Országba nyomul. Ma mene keresztül az Eszéki 14 öl szélességű hídon a' Beglerbég, utána Akai Basa, végre Urumeli Beglerbég fővezére Solimán minden seregeinek, kiket urok követe 200,000 hadal. Utját Mohátsnak vevé. Nézd majd Sziget, etc.

22 Jul. — 1722. Mária Theresia örökségi jussa elismértetik. — 1832 † a' nagy reményű Reichstadti Hertzeg életének virágjában. — 1684. Lotharingiai Károly megveri a' Törököt Buda mellett.

23 Jul. — 1760. Loudon elfog 9000 Poroszt (Burkust).

Hasznos és nevezetes Intézetek.

Közönségesen tudva van, és az utazók is bizonyítják, hogy Nemes Krassó Vármegyében az ország utak olly szorgalommal vannak tsinálva; hogy azokat akár melly külső országi utakhoz méltán lehet hasonlítani.

Valamint ezen utak a' Megyének naponként nevelkedő tsinosodását, és szorgalmát bizonyítják, úgy bizonyára érdemes azon bolthajtásokon Független Vashidat említésbe hozni, melly Lúgos mellett Karánsebesre

Toldalék a' M. Kurírhoz.

59 (7)

vezető posta, és ország úton az úgy nevezett Tsukás éren felállítatott, és mind a' gyalogok, mint pedig a' szekereknek által menetekre, alkalmaztatva vagyon. Ezen Washídnak hosszúsága 60, szélessége pedig 23 láb, és 3 hüvelk, függ vas boltozatokon és lántzokon, egyetlen egy a' maga nemében, és első melly Európában illy képpen építettett.

Ezen függő Washíd a' többi Európában már ösméretes, és szokásban lévő Washidaktól abban különbözik: hogy ezen új találmánnyál, nem a' nagy tornyokról mint más Washidaknál, hanem öntöt vasból készült boltozatokon függnék a' lántzok, mellyek a' bőlthajtásokkal vas dorongok, oszlopok, és szegek által olly erőssen vannak öszve kötve; hogy az egész hid egy szorosán öszve kaptolt testet ábrázol, következőképpen az egész terhet, nem a' lántzok tartják csak egyedül, hanem a' lántzokkal öszve kötött bőlthajtások egyenlően viszik — 's innend van; hogy ezen az hidón, midőn rajta járnak tellyességgel semmi ringatás, vagy mozdulás nintsen.

Ezen újonnan talált építendő Washidaknak módját, az is különösen ajánlja: hogy sokkal kevesebb költségbe kerül, és hogy ezen módot, akár melly más hidaknak építésére is, mind bátorságára, mind tartóságára nézve, könnyen lehet alkalmaztatni.

A' kérdéses Washíd folyó 1833 esztendőben Junius hóldnapban tökéletesen elkészülvén, nyoltz két két ökrös, és égetett téglákkal megterhelt szekér, és 60 ember, teendő próba végett, egyszerre a' hidon által mentek, 's noha az egész teher Valami 170 mázsa lehetett, mégis az hid meg sem mozdult, azon időtől fogva pedig ezen nagy ország útján, a' számos útazók, és leg terhesebb szekerek, ezen az hidón keresztül mái napig is egész bátorsággal járnak. Éljenek a'

Szép Mesterségek! Éljen a' Szorgalom! Éljen a' Nemzeti Tsinosodás!!!

Igen helyes lészen ezen Hidra a' Magyar felírás: *Magamon függök*, mert ámbár ezen felírásban ellenmondás látszik is, hanem azért mégis ezen új találmányra nagyon alkalmas, mivel ezen hídnál a' feszült lántzok, mellyekre az által járás alkalmaztatva van, a' vas bolthajtásokkal olly erővel, és mesterséggel öszve vannak kötve, hogy az egész teher tsak ezeken, és a' hid is minden lábok és oszlopok nélkül tsak ugyan maga magán függ, olly annyira; hogy ha valamely erő ezen hidat fel emelné, azt akár hová, a' nélkül hogy elbomlana, elvinni lehetne.

Járásbéli Fő Szolga Biró *Petrovits Tivador Úr*, a' ki minden nemzeti szorgalomnak, és tsinosodásnak buzgó elő mozdítója, hogy ezen köz jóra szolgáló, és a' Megyének diszére lévő, 's olly szerentsés foganattal készült új hídnak napját emlékezetbe hozza, rajta az hídon, Sátorok alatt gazdag uzsonnát rendelt, a' hová több mint 300 emberek öszve gyűlvén, leg jobb Királyunkért ejtett sok öröm kiáltások, muzsika zengése, és mozsarak durrogásai közt, ezen függő hid, *Ferentz* hidjának neveztetett.

Ezen új találmánynak szerzője *Madersbach Úr*, született *Krassó* Vármegyében *Oravitzán*, a' Mátematicus, és Bányászi tudományokban jártas, most *Rusbergen* tsak ugyan *Krassóban* a' Bányák művelésében foglalatoskodik.

A' Hidnak Leirása.

Azon Vas hídnak, melly közel *Lugos Kameralis Mező Városhoz* a' Tsukás éren vasládátskákból „lántzra“ építettett, melynek hossza 60. lábat, szélessége 23. lábat 3. hüvelyket téssen; ezen szélességből el fog-

lal a' szekér út 17. lábat 2. hüvelyket, a' gyalog út két oldalról mindenik 2. lábat, és $\frac{1}{2}$ hüvelyket, a' ládátstkákból készített 4. kerületek (hajlatok) öszvesen két lábat.

Ezen vas hid ezen nevezetes fő részekből áll, úgy mint:

1-ör. Négy 88. darab 3. láb hosszú, 7 hüvelyk magasságu $\frac{1}{4}$ hüvelyk vastagságu öntött vas ládátstkákból készített kerületek (hajlatok), mellyek a' hídnak 10. ölnyi hosszát egyenlőközüen (parallel) általérik, és azoknak végeik öntött vasból készült pikszisekbe állanak, mellyek srófok által a' víz állásosan (horizontál) fekvő tölgy fa gerendába foglaltattak.

2-szor. Négy feszítő lantz kovátsolt vasból mindenik ládátstkákból készült kerület (hajlat) alatt, mellyeknek végeik, a' kerület végével szorosán öszve vagy-nak kaptsolva.

3-or. Függő vas rúdak, által kötések, 's oszlopok, mellyek által a' hajlat, és a' feszítő lantz a' keresztbe fekvő gerendákba, mellyeken az egész teher fekszik, foglaltattak, egy közönséges egészet formálnak.

4-szer. Terméskőből rakott 2. part oszlopok, mellyekben a' fából készült fenék által kötések nyugosznak.

5-ször. Négy feszítő Tábla a' part oszlopokba bé falazva, mellyek a' fenék által kötéseket a' partnál tartják.

6-szor. Négy lekötések, mellyek pikszisekbe srófolva lévén, a' hajlatoknak felső kerületéig (periferie) érnek, a' ládátstkákból készült hajlatokat tartják, és öszve foglalják.

7-szer. 14. hosszabb és 15. rövidebb általkötések 7. hüvelykes Tölgy fából. A' hosszabb gerendáknak végei fekszenek a' szélső hajlatok alatt lévő lantzon, a' rövidebb gerendák végei pedig a' belső hajlatok alatt

lévő lántzon, és felkötő vas rudak által közönséges vízerányosságú helyheztetésben tartattnak.

8-szor. 4. darab 7. hüvelykes hosszában fekvő tölgy fa gerenda, és keresztül által kötések.

9-szer. 3. hüvelyknyi vastagságú tölgy fa hidlás a' hosszában fekvő tölgy fa gerendákra szegezve, melly a' szekér utat formálja.

Töredék Rio d' Janeiroról.

Ösmeritek e' America fejedelemejét, a' hét halom 's ezer bájló tájék városát? így kiált fel a' jelen töredék Írója. Ha Rio Janeirót még nem látogattatok meg, úgy sajnállak benneteket; mert a' kikötőben szunnyadó akármelyik hajóra felülhettek, a' legirtóztatóbb otzeánokat áthajózhatjátok, 's ha még a' vidor ifjú kor örömei mosolyognak ajkaitokon, előbb megláthatjátok hajszálitok havazó fürtjeit, mint sem Rio Janeirónak — a' ditsőnek — mássát. Gyakran egymászm az azt körülvévő hét halom egyikét, 's bizonyossá tehetlek benneteket, hogy alig tudám magamat e' bájló tekintet karjaiból mindenkor kiragadni; 's valójában tündér alakzat, kifejezhetetlen kéj tenyészik ezen éghajlaton. Nem azon kék boltozat ez, mely északi látkörünkön halványan lebegve, tekintetünket 's képzetünket szellemi reptében megakadályoztatja. Az Istenség tündér lakához lehetne itt, e' tiszta légen keresztül törni, ha halandó érzékeink az örök Lény lelki valóját felfogni képesek volnának. Azon nyájas területű hegyek, a' száz friss zöldel vont szigetetskék, mellyeknek lombos pálmái egész a' hullámló tenger tűkréig hajolnak alá, ezer meg ezer szorgalmas hajók, majd a' kékellő habokon uszkálva, majd a' tsendesen remegő folyamok kebelén szunnyadva! — valóban ez

egy tündér tartomány, melynek emléke keblemben örökké élni fog; semmi sem hibázik itten, tsak fájdalom! — Emberek.

Egykor éppen azon órában, mely a' tropus lakóji rövid esthajnalát előzi meg, repüle egy hajó az öbölbe, 's a' város előtt vasmatskát vetett; mint a' rohanó ölyv, mely reptét únva öszve font szárnyakkal szállong lefelé, akként voná öszve vitorláit a' könnyű hajótska, minekutánna társai közzé beereszkedék. Ez Brazília viránya volt (Flor de Brazil) egy szeretsen hajó, mely Bengalából már 8-or lebege át Rio Janeiróba. A' hajó tető tömve volt fekete rabszolgákkal, kiknek tsak szemlélete is kedves vala, oly gyönyörűen felkészítve az eladásra, homlok-hajfürtig simára nyirott fejekkel, legfinomabb ébenként fénylő tetemekkel. Nem maradék rakodás vala ez, millyeket gyakran szemlélünk, 's melyből a' szegény hajós tsak káros vesztét érzi; — a' tsászári palota előtti piatzon tengő tapasztalt kereskedők igen nagy mennyiségű ri'sre betsülék őket, sőt az öregebbek mormolva bizonyíták, hogy a' közönséges áron felül lennének eladandók, minthogy a' Négerek mindennap drágábbak kezdenek lenni, mióta a' nagy lelkű európai emberbarátok a' kereskedés megszüntetésére öszveesküdtek, 's mivel külömben is a' Janeiroi piatzon tsak (!) 2500 találatnék. „Kapitány Úr, mennyit hoz kegyed nekünk ezúttal? kérdék azon férjfit, kit egy tsólnak éppen most szállita a' szárazra, ki azonban nem — mint némely olvasók gondolják — Fra Diavoloként, sőt igen halványon 's komoran tekintete szét. „Négy száz hatvan“ felele ez. „Sokat sülyesztett e' a' habokba?“ — Úgy mondván semmit, 25 —50-at ha nem tsalatkozom.“ — „Éj! éj! Kapitány Úr e' részben mindég igen szerentsés — 's valami tsate paté nem támadt közöttök?“ Oh egy igen nyomorúlt,

3-at vagy 4-et a' más világra küldénk, a' többi mot-
szanni sem mert.“ — Szegény Emberiség!

Nemes könnyek.

Közönséges hangja az emberi Nemnek a' sirás. Sirás az ártatlan tsetsemősnek első, és sokszor utolsó szózatja a' meg aggodt öregnek. Könnyek gyakran nyilvános jelei a' nagy lelkű, érzékeny, 's ember szerető kebelnek. — Ki ne betsülje Perzsia dús Fejedelmének Xerxesnek könnyeit; mellyek gördültenek ajkiról számtalan serege vizsgálatakor; midőn eszébe juttatá, egy emberkor lefolyta után ezek többé nem létét? — Hős Bajnokhoz illettek Nagy Sándor könnyei, szerentsétlen Dárius Nemzetsége szemlélésekor az Iszuzsi ütközet után.

Fájdalom könnyek gördültenek Róma Vitézeinek szemeikből, midőn Kartágó végpusztulásakor a' fellegekét haladó láng oszlopokat, 's a' halál váz-karjaival küszködő lakosok jajjait hallanak. — Háládatosság, 's szeretet érzési valának, Marcus Aurelius Udvarneka elhunytakor hullasztott könnyei; némelylek ugyan el akarták fojtani a' természet titkolhatatlan nemes ingerét; ne hogy lágy szive miatt elégtelen lenne roppant Róma kormányozására; de bölts atya azt válaszolta „Engedjétek őt embernek lenni.“ — Ó! miként emelkedék elhunyt Apáink Bajnoki lelke, midőn elfelejthetetlen Mária Therezánk könnyek zápora közt, a' hónain szunyadozó kisededét, tapasztalt hívségek védszárnyai alá ajánlá; hogy mindnyájan egy szívvél, 's lélekkel felkiáltának „Élni 's halni akarunk Királyunkért.“ — — Illyest alapíta nemes keblekbe a' természet, mellyet a' szikla szívű Böltseszmélkedő habár titkol is, ortzáján; érzi, 's vallja azt belső helyzeté.

— Ily könnyek sokkal nemesb belső érdelemmel ragyognak; mint mikor Cleopatra egy Antoniust, Caesar egy Pompejust, Napóleon egy éveszett koronát sairta. — Ily könnyek magok ékítik a' sorvaszto szegénység viharjai közt küszködő árva, bajnok, sőt a' királyi székekben ülő szemeit is.

A d ó s f i z e s s.

I Jakab Ángoly Király, a' mint Parlamentből haza felé kotsizott, kotsija a' Londoni hajdúktól (politziától) megállíttatott. A' testörök már löni akartak; de a' Király megültá, 's midőn megállíttatásának okát kérdené, hallja, hogy ez az udvari nyeregkészítőnek kérésére esett légyen, kinek ő (a' Király) 50 font sterlingel adós. Azonnal kifizette, mondván: „a' ki a' törvényeket adja, illő, hogy meg is tartsa.“

Hadrian Római Tsászár előtt egy bizonyos ősz ember, kinek hajszálai élemedett korát eléggé mutatták, valamiért esdeklett; de kérése megtagadtatott. — Rövid idő múlva megjelen ezen férjsú ismét, kérését meg újítván; hajszálait azonban, és szakállát feketére festvén. A' Tsászár ráösmervén, ezen szókkal útasítá el: „ugyan azt, a' mit kérsz, az Atyádtól megtagadtam; neked, mint Fijának annál kevésbé adhatom meg.“

R e j t e t t s z ó.

Elemnek az elsömet
 Gondolták és ez téged'
 Melegít, a' végsömet
 Az útlzákon szedheted,
 'S az egészt ha használod,
 Az elsömet tsinálod.

Megfejtés a' 58. számban: Kapa.